

Norges forskningsråds styre

Dato Mandag 3. juni 2019
Sted Forskningsrådet, Drammensveien 288, Oslo

Tilstede:

Hilde Tonne - leder
Kenneth Ruud – nestleder
Lars Harry Vorland (deltok fra 9.30)
Kirsti Hjemdahl
Pinar Heggernes
Eimund Nygaard
Geir Førre
Jan Magnus Aronsen
Eirin Isaksen Winsnes
Emil Solerød Jahren

Forfall:

Mette Halskov Hansen
Eli Aamot
Tomas Kåberger

Tilstede fra Forskningsrådet:

John-Arne Røttingen, administrerende direktør
Anne Kjersti Fahlvik, områdedirektør Næringsliv og teknologi
Anders Hanneborg, områdedirektør Vitenskap og forskningssystemet (deltok ikke på sak 71/19)
Fridtjof Unander, områdedirektør Ressursnæringer og miljø (deltok t.o.m sak 68/19)
Jesper W. Simonsen, områdedirektør Samfunn og helse
Kristin Danielsen, områdedirektør Internasjonalisering
Tove Karin Stølen, områdedirektør Organisering og digitalisering
Cathrine Torp, områdedirektør Kommunikasjon
Randi Søgne, direktør administrerende direktørs stab
Kristin Oxley, administrerende direktørs stab (referent)

Andre fra Forskningsrådet:

Trine Tengbom
Stig Slipersæter (sak 66)
Johan Skivik Aubell (sak 70)
Gro Elisabeth Mæhle Helgesen (sak 71)
Nina Hedlund (sak 71)
Ulla Marie Hegnar (sak 71)
Solveig Flock (sak 72)
Kirsti Solberg Landsverk (sak 72)
Bente Bakos (sak 73)

Sak S 61/19 Godkjenning av sakslisten

Vedtak: *Sakslisten godkjennes*

Sak S 62/19 Godkjent referat fra styremøte 4/19, 24.04

Vedtak: *Referatet godkjennes*

Sak S 63/19 Spørsmål om habilitet

Vedtak: *Ingen inhabile styremedlemmer*

Sak S 64/19 Orientering fra administrasjonen

Helse: Forskningsrådet Helsekonferanse 2019 samlet 200 næringslivsaktører, forskere, forskningsledere, helsetjenesten, helsemyndighetene og næringslivet med temaet "Hvordan skal forskningen møte fremtidens helseutfordringer?".

Første fase i HelseOmsorg21 er fullført. HOD er veldig fornøyd med resultatet og har bestemt seg for å videreføre HO21-rådet i enda en periode, men med noe annet format. HO21-arbeidet har gitt gode resultater for helseforskningen i Norge, herunder utvikling av et system for forskning og innovasjon innenfor kommunenes ansvarsområder inne helse, det er igangsatt et arbeid for å etablere en digital infrastruktur for alle persondata i helse, og mobilisering av helseforskningen innen Horisont2020 har resultert i betydelig økning i retur.

Vækerø-møte 10.mai: Forskningsrådets Røttingen og Hydros Brandtzæg tok i fjor initiativ til et toppledermøte om forskning og innovasjon for FoU-aktive, store bedrifter. Verter for Vækerø-møtet i år var Hydros, Telenors og Forskningsrådets toppledere og rundt 15 toppledere fra en stor bredde av bedrifter og bransjer deltok. Fokuset var regjeringens kommende AI-strategi. Et oppsummerende notat er under utarbeidelse og vil oversendes digitaliseringsminister Astrup. Det er besluttet at Vækerø-møtet blir en fast årlig arena for dialog mellom næringslivet og Forskningsrådet.

Søknadsbehandling: Det kom inn totalt 3210 søknader til fristen 10. april og omleggingen til helhetlige utlysnings- og vurderingsarenaer stiller store krav til samarbeid og fleksibilitet, logistikk og gode verktøy. Kunstig intelligens er tatt i bruk for å sortere søknader og fordele dem på relevante panel, men må videreutvikles for å få full effekt.

Løpende søknadsfrist testes ut innen IKTpluss. Piloten har vært virksom siden januar 2019 og foreløpig innkomne søknader tyder på at løpende frist gir en kvalitetsheving på søknadene.

Forskningsrådets havsekretariat ble opprettet januar 2019 med finansiering fra NFD, KD og KLD med et nasjonalt koordineringsansvar for oppfølging av FNs tiår for havforskning.

Forskningsstrategien for Ny-Ålesund ble gjort tilgjengelig på nett 21. mai og vil gjelde for all forskningsaktivitet i Ny-Ålesund. Forskningsrådet svarer med dette på oppdraget vi fikk av Regjeringen gjennom Svalbardmeldingen slag.

Medarbeiderundersøkelsen: Det er satt tre klare mål for oppfølgingen: utvikle et mer samlet lederteam, en felles kultur og et omforent, samlet målbilde; utvikle en mer strategisk ledelse og gi mandat til flere beslutninger på operativt nivå; skape et økt engasjement hos alle medarbeidere og en sterkere opplevelse av endringene som et felles prosjekt. Knyttet til oppfølgingen gjøres det justeringer i ansvarsfordelingen i toppledelsen, herunder oppfølging av avdelinger, for å skape et topplederteam med en helhetlig, felles agenda som arbeider mer samlet og effektivt. Dette betyr i praksis å justere i organisasjonskartet ved å ta bort områdene som organisatoriske enheter og etablere en organisasjon med to nivåer.

Endringen har også som formål å videreføre organisasjonsendringene fra 2018 gjennom å skape en organisasjonsstruktur som er bedre innrettet til å levere helhetlig porteføljestyring og ta ut effekten av overgang til to styringsnivåer. Endringen skal også styrke koblingen av fag og tema

Toppledergruppen får ansvar for fem ulike oppgaver: Levere på målområder, følge opp relevante porteføljestyre, følge opp et utvalg avdelinger, følge opp oppdragsgiverdialog, og følge opp samfunnsdialog. Anders Hanneborg vil gå over i stilling som spesialrådgiver og det vil ansettes en ny områdedirektør med CFO ansvar og ansvar for å utvikle rammeverk for porteføljestyring.

Vedtak: *Orienteringene tas til etterretning*

Sak S 65/19 Gjennomgang av virkemiddelapparatet- orienteringssak

Adm. dir. orientert kort om status. Konsulentene har levert sine rapporter fra fase 2 til departementene, men aktørene har foreløpig ikke fått tilgang. Arbeidet med å utarbeide endelige konklusjoner er utsatt til etter sommeren.

Forskningsrådet er invitert til samtaler med konsulentene og Innovasjon Norge. Ny leder i Innovasjon Norge er Håkon Haugli. Det er avholdt et møte mellom IN og SIVAs ledere og styreledere med unntak av INs styreleder som var forhindret fra å delta. Det var et godt møte og det arbeides med å utarbeide et overordnet notat som skisserer de viktigste problemstillingene de tre aktørene kan stille seg bak.

Vedtak: *Orienteringen tas til etterretning*

Sak S 66/19 Revidering av Forskningsrådets hovedstrategi – status og trender

Adm. dir. innledet. Revisjon av gjeldende strategi utformes i lys av regjeringens fem mål for Forskningsrådet, Regjeringens langtidsplan for forskning og gjeldende strategi. Mangfoldet av strategier og policyer erstattes av et system med kun en overordnet strategi og tilhørende handlingsplaner/policyer e.l. for de ulike målområdene. Knyttet til strategiarbeidet har administrasjonen rapportert fremdrift på mer enn 400 handlingspunkter totalt i eksisterende strategier og policyer. Hovedinntrykk er at strategiene og policyene er iverksatt og virksomheten har beveget seg betydelig i den retning som er satt.

Styret diskuterte hvilke føringer erfaringene med eksisterende hovedstrategi bør legge for utformingen og oppfølgingen av ny hovedstrategi. Det ble pekt på at det i strategiarbeidet vil være viktig ikke å velge de målene som er lette å måle, men de målene som er viktigst. Det arbeides nå med å utvikle en intern veileder om hvordan utvikle gode mål som kan legges til grunn for det videre arbeidet.

Det ble videre understreket at revidert strategi i størst mulig grad bør rendyrkes som en ren strategi snarere enn en hybrid mellom strategi og handlingsplan. Revidert strategi må også legge til rette for et strengere fokus, samtidig som den må ta høyde for den høye endringstakten i samfunnet – den må være fleksibel og sikre at lock-in unngås. Det er naturlig at strategien i stor grad reflekterer og forsterker målene og prioriteringene i Regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning.

Styret så behov for å gjøre justeringer i foreslått målstruktur slik at denne tydeligere kommuniserer behovet for grønn omstilling - både knyttet til klima og miljø, samt verdiskapings- og omstillingspotensialet knyttet til digitalisering og kunstig intelligens. Videre ble det fremmet forslag om en tydeligere vektlegging av forskningsbasert innovasjon, herunder universitetenes ansvar for å bidra til innovasjon og forskningsbaserte virksomheter. Det ble påpekt at det er behov for å foreta en avveining mellom prioritering av å heve svake forskningsområder og prioritering av fremragende forskning. Det ble understreket at revidert strategi må ha et klart fokus på behovet for grunnleggende og fremragende forskning. Samtidig vil det være viktig at man i større grad klarer å sette retning for den store ressurspoolen UH og instituttsektor representerer.

Det ble pekt på at havnæringen har et stort potensiale. Petroleum ble vurdert av enkelte som et felt som bør nedprioriteres. Videre ble det understreket at trender knyttet til demografi er viktige og bør løftes.

Styret ba om at administrasjonen til neste styremøte utarbeider en oversikt over viktige megatrender og forsknings- og innovasjonstrender, og kobler disse til forslag til mål for revidert strategi.

Vedtak: *Det arbeides videre med revidering av Forskningsrådets hovedstrategi i tråd med Styrets kommentarer.*

Sak S 67/19 Budsjettforslag 2021 – Satsingsforslag

Tove Stølen presenterte budsjettforslagprosessen og hvordan satsingsforslagene følger opp langtidsplanen, porteføljeområder, fagområder og departementenes sektorpolitiske prioriteringer

Styret diskuterte saken og det ble pekt på flere områder som bør vurderes fremhevet sterkere, herunder klima, arts mangfold, hav, eldrebølge og nytt næringsliv. Det ble stilt spørsmål ved prioriteringen "Forskningsbasert kompetanse for arbeidsliv i hele landet" – enkelte mente at det enkelte mente at det ikke er Forskningsrådets, men forskningsinstitusjonenes rolle å ivareta en slik prioritering. Det ble også pekt på at det er vanskelig å gripe hva som ligger i prioriteringen "Arealforvaltning". Videre ble det fremmet forslag om å endre prioriteringen "Likestilling i vår tid" til "Likestilling og mangfold". I omtalen av denne prioriteringen bør digitalisering inn som et moment, da dette området er viktig i forhold til balanse og mangfold. Generelt bør digitalisering inn som en sterkere dimensjon på tvers – både digital verdiskapning knyttet til næringsliv og digital omstilling knyttet til samfunnet.

Det ble pekt på at budsjettforslaget i stor grad er strukturert i henhold til departementslinjer. Det bør vurderes hvorvidt det heller kan struktureres i henhold til samfunnsutfordringene. Styret oppfordret til å vurdere hvordan budsjettforslaget kan endres for å gi rom for økt fornyelse og salgbarhet. De understreket videre behovet for å se arbeidet med budsjettforslag i sammenheng med arbeidet med revidering av strategien.

Vedtak: *Det arbeides videre med satsingsforslagene i tråd med Styrets kommentarer.*

Arbeidet med budsjettforslag 2021 vil sees i sammenheng med arbeidet med revidering av Forskningsrådets strategi.

Sak S 68/19 Terialrapportering 1. tertial 2019

Tove presenterte saken, herunder utviklingen i økonomi, årsverk, sykefravær, miljøarbeid og administrativ avsetning.

Sykefraværet har gått opp fra 4,4 % til 5,3%. Det er en økning på to tilfeller av langtidssykemeldte. Av de ni som er langtidssykemeldte er to arbeidsrelaterte. Styret ga uttrykk for at de ønsket en mer detaljert presentasjon av utviklingen knyttet til sykefraværet i forbindelse med 2. tertialrapporteringen.

Knyttet til miljø har antall virtuelle møter gått ned samtidig som bruk av fly er gått opp med fem prosent og bruk av taxi har gått opp med 28 prosent sammenlignet med fjoråret. Styret ba om at man har fortsatt oppmerksomhet på dette spørsmålet i fremtidig rapportering.

Styret stilte spørsmål ved hvorvidt det vil være mulig å øke antall ansatte og allikevel nå budsjettmålene for 2019. Det er administrasjonens vurdering at det ikke vil være mulig gitt de rammene som nå er lagt for budsjettutviklingen fremover.

Styret stilte videre spørsmål ved de store variasjonene i pensjonsutgifter, og oppfordret til å vurdere hvorvidt det kan iverksettes tiltak for å få bedre innsikt i langtidsutviklingen knyttet til pensjonsutgiftene.

Vedtak: *Styret tar 1.tertrialrapportering til orientering.*

Forskningsrådet fortsetter etter planlagte aktivitetsnivå, og øker ikke utviklingstakten utover det som allerede er planlagt gitt ekstraordinært ettårskutt i RNB.

Styret ber om en analyse av utviklingen knyttet til sykefraværet ved presentasjonen av 2. tertialrapportering.

Sak S 69/19 Fordeling av budsjettformål 2019

Tove Stølen presenterte forslag til prinsipper for fordeling av budsjettformål med tilhørende forskningsstrategisk ansvar på styrende organer, samt forslag til fordeling av budsjettformålene ut ifra disse prinsippene.

Styret understreket at de må ha det overordnede forskningsstrategiske ansvaret for totaliteten i Forskningsrådets virksomhet.

Styret stilte spørsmål om status for Forskningsrådets fagevalueringer. Anders Hanneborg orienterte om tre mulige innganger til fremtidige fagevalueringer: utvikling av et felles nasjonalt evalueringsdesign som gjør at institusjonene selv kan sette i gang eksterne evalueringer ved behov; kombinerte fag- og utdanningsevalueringer; institusjonene utvikler selv systemer for intern kvalitetssikring av disse sidene av egen virksomhet.

Vedtak: *Styret slutter seg til prinsippet for fordeling av budsjettformålene med tilhørende forskningsstrategisk ansvar. Styret slutter seg også til fordelingen av budsjettformålene for 2019 på Styret, porteføljestyrene, utvalg og adm. direktør.*

Sak S 70/19 Overføringer og langtidsbudsjett

Johan Skivik Aubell presenterte saken, herunder årsakene til overføringene og mulige tiltak for å redusere disse. Problemet knyttet til overføringer er fortrinnsvis en problemstilling innenfor handlingsrettede programmer og store programmer. Spørsmålet er høyt på KDs agenda.

Styret diskuterte saken og pekte på at man med utgangspunkt i overføringsproblematikken bør invitere departementene til dialog om muligheten for mer langsiktige budsjettplaner på forsknings- og innovasjonsfeltet. Nasjonal transportplan kan tjene som forbilde i den sammenheng. Som et første skritt kan man i det forestående etatsstyringsmøtet starte en diskusjon med KD om hvordan overføringsproblematikken kan adresseres. For å redusere eksisterende overføringer er det behov for å arbeide for en omdisponering av midlene. Eksempelvis kan det være aktuelt med økte investeringer i infrastruktur.

Tiltak knyttet til strengere praksis med hensyn til å tillate utsettelse og overføringer bør revurderes. Det er behov for nærmere innsyn i årsakene til utsettelse før man eventuelt iverksetter tiltaket, da det i verst fall kan fungere kontraproduktivt.

Vedtak: *Styret tar orientering om overføringene til etterretning.*

Styret ønsker at Forskningsrådet presenterer ulike scenarier for å redusere overføringene i et senere styremøte, herunder en vurdering av hvordan man kan legge til rette for en omdisponering av midler på tvers av budsjettformål.

Sak S 71/19 Søknad om støtte til Toppforsk-prosjekt

Jesper Werdelin Simonsen presenterte bakgrunnen for saken og gangen av i tidligere saksbehandling. Saken dreier seg om behandling av en søknad der Klageutvalget har kjent Fagkomitéen for humaniora og samfunnsvitenskaps vedtak ugyldig to ganger. På bakgrunn av Klageutvalgets uttalelser og for å sikre en fullstendig fornyet behandling, har Adm. dir. besluttet å flytte ansvaret for oppfølging av saken til et annet område i Forskningsrådet og med en ny saksbehandler, og at vedtaksorgan blir Styret.

Styret mente at det var vanskelig å se at fagkomitéen kunne avslå søknaden på anførte grunnlaget. Styret stilte spørsmål ved hvorvidt fagkomitéen har myndighet til å gjøre om på vurderingen til fagpanelet. Det burde vært lagt opp til at komitéen kunne be om en ny panelvurdering.

Styret ba om at man med utgangspunkt i saken vurderer Forskningsrådets rutiner for søknads- og klagebehandling.

Vedtak: *Forskningsrådets administrasjon ber UiA om å utarbeide et notat som oppsummerer etiske refleksjoner som knytter seg prosjektet per i dag.*

Forskningsrådet innvilger Toppforsk-søknaden "The Lying Pens of Scribes" fra Universitetet i Agder (prosjektnummer 275293, prosjektleder Årstein Justnes).

Forskningsrådet bevilger NOK 12,4 mill. kroner over en femårsperiode fra høsten 2019 til gjennomføring av prosjektet, forutsatt et tilsvarende bidrag fra Universitetet i Agder.

Prosjektet pålegges å rapportere om etiske aspekter ved prosjektet som del av den årlige fremdriftsrapporteringen.

Styret ba om at man med utgangspunkt i saken vurderer Forskningsrådets rutiner for søknads- og klagebehandling.

Sak S 72/19 INFRASTRUKTUR – kort orientering om satsingen og prosess for søknadsbehandling

Solveig Flock presenterte gangen i prosessen for søknadsbehandling av infrastrukturmidler. Styret stilte spørsmål ved Forskningsrådets insentiver knyttet til å legge til rette for hensiktsmessig samarbeid om nasjonale infrastrukturer. Forskningsrådet har en rekke virkemidler i den sammenheng som overordnet fungerer godt. Hovedstyret understreket at infrastrukturinvesteringene er meget konsoliderende og at man dermed må ha en god oppfølging av midlene som bevilges, herunder foreta en evaluering av ordningen i nær fremtid.

Styret ba om at man i forbindelse med fremleggelse av saken i neste styremøte legger frem eksempler på tilfeller av investeringer som har fungert godt og investeringer som har fungert mindre godt – med henblikk på å gi Styret relevant bakgrunn for søknadsbehandlingen.

Vedtak: *Innstilling legges fram for Styret i september med forslag om hvilke søknader som skal inviteres til kontraktsforhandlinger.*

Sak S 73/19 Anbefaling – stimuleringsordninger for Horisont Europa

Kristin Danielsen innledet. Investeringene gjennom Horisont Europa vil øke med 25 prosent sammenlignet med Horisont 2020. Forskningsrådet vil i den sammenheng øke ambisjonene for retur fra EU-programmet med 25 prosent, til en retur på 2,5%. For å legge til rette for å innfri en slik ambisjon er det behov for å trappe opp Forskningsrådets stimuleringsordninger.

Styret stilte spørsmål ved bakgrunnen for at STIM-EU er prioritert med vesentlig mer midler enn PES. Administrasjonene redegjorde for denne ubalansen og pekte på at det er behov for å kompensere instituttene gjennom STIM-EU for at timesatsen instituttene får refundert fra EU er betydelig lavere enn timesatsen de får når de søker midler i Forskningsrådet. PES er rettet mot UH-sektoren, og UH-sektoren har allerede sterke økonomiske insentiver for å hente penger fra EU. Det er dermed et mindre behov for avsetning av midler til PES.

Styret stilte spørsmål ved at de tre sterkeste institusjonene er foreslått unntatt fra deler av PES-ordningen. Disse er lokomotiver i UH-sektoren og det kan tale for at de inkluderes i hele også for fremtiden. Styret mente at det særlig er behov for å legge til rette for aktiv næringslivsdeltagelse i Horisont Europa, og ba om at det foretas en analyse av potensialet for økt mobilisering av næringslivet innenfor det nye rammeprogrammet, samt en vurdering av deltagelse i andre EU-programmer spesielt egnet for næringslivsdeltagelse – herunder digital Europe.

Vedtak: *Styret vedtar de foreslåtte anbefalingene; ambisjonsnivå for prosentvis retur, innretning og volum på stimuleringsordningene, og behov for et styrket støtteapparat.*

Styret ønsker at det foretas en detaljert analyse av potensialet for økt mobilisering av næringslivet innenfor Horisont Europa.

Styret ber om at det foretas en vurdering av mulig norsk deltagelse i andre EU-programmer spesielt egnet for næringslivet, eksempelvis Digital Europe

Sak S 74/19 Orienteringssaker - skriftlige

Sak S 75/19 Eventuelt
Ingen saker

Sak S 76/19 Oppsummering
- Dialog mellom styre og adm. direktør
- Dialog styret

Sak S 77/19 Vedtaksprotokoll godkjennes